

LŐRINCZ SÁNDOR: TÖRTÉNETEK AZ ÚJSÁGÍRÓ HUMORZSÁKJÁBÓL

A pillanat gördeszkáján

Az irónia, a humor, a groteszk, ha akarjuk, ha nem, belopódzik mindennapjainkba. Egy-egy váratlan helyzetnek akár mi magunk is fő- vagy mellékszereplői lehetünk. Ha kellő érzékenységgel és empátiával viszonyulunk emberekhez, helyzetekhez, eseményekhez, jót derülünk az egészen. Ilyenkor bevillan Gogol igazsága is: magatokon röhögtek.

De Eötvös Károly *Utazás a Balaton körül* című könyvében is olvasható: „Vagy boldogtalan ember, vagy rossz ember, aki jóízűen nevetni nem tud. Az ilyen embert jól megfigyeljétek! Ha boldogtalan: legyetek részvétel; ha rossz: fussatok tőle! De ország dolgát, nemzedékek jövődjét, fiatalok szerencsáját rá ne bízátok!” Bölcs igazság, mint ahogy az is: egy-egy váratlan helyzet – mint a pandémia miatti bezártóság – előhívja rég- és közelmúlt humoros eseményeit. Velem is ez történt; nem volt más választásom: megadtam magam az emlékezésnek. Jólesett, mert közben magam is fiatalodtam. És nevettem. Meg vigyáztam arra, szét ne guruljanak személyes múltunk gyöngyei.

A főszerkesztő széke

Ülök a somogyjádi kultúrház nagytermének hátsó fertályában, s hétvégi ügyeletes újságíróként szaporán jegyzem, mi hangzik el a Kaposvár környéki polgármesterek találkozáján. Az elnökségi asztal főhelyén Göncz Árpád köztársasági elnök, mellette dr. Kolber István, a Somogy Megyei Közgyűlés elnöke, s Lőrinczné Kiss Ilona, a település első embere foglal helyet, de dr. Lampertth Mónika országgyűlési képviselő is elfogadta a meghívást.

1996. november elején járunk, s az ötvenegy polgármestert megszólító eszmecszerén az önkormányzatiságé, a kezdeti önállóságé s az átélt anomáliáké a főszerep. Az agrárszakember honatya, Pásztohy András széles gesztusokkal éppen a kistérségi érdekekről és az agrárértelmiség felelőségéről beszél, amikor óriási robajra kapjuk fel fejünket. Hátratekintvén látjuk ám, hogy dr. Kercza Imre, a *Somogyi Hírlap* igazságtalmas főszerkesztője, riadt tekintettel az arcán, a földre került; lába felfelé kalimpál, ugyanis műanyagszéke megadta magát, s egyik lába kitörött. Ez okozta a galibát.

A váratlan puffanásra a szónok is hátratekint, s kezében mikrofonnal, nagyot nevetve kommentálja az eseményt: „Hölgyeim és Uraim, Kercza főszerkesztő úr alatt sajnos összetörött a szék. Most mindenki nézze meg jól Imrét, és ha kinevették magukat, akkor folytatom az előadásomat.” Erre még harsányabb nevetés tör ki; az államelnök a díszasztalnál egyenesen a mikrofonba kacag, Lőrinczné az ugyancsak hahotázó Kolber háta mögé hajol, hogy elrejtse arcát...

Egyedül a főszerkesztő nem nevet. Többen is odaugranak, hogy segítsék lábra állni, aztán amikor már lecsillapodtak a kedélyek, ismét Pásztohy szónoklatára figyelünk. Nagy Zsóka, az MTI akkori megyei tudósítója ül mellettem, s ahogy jegyzete-

lés közben összeakad tekintetünk, újból nevetünk. Egyre hangosabban. Olyannyira nem tudjuk türtőztetni magunkat, hogy én már azt latolgom, felállok és kimegyek a kultúrházból, mert ezt nem lehet tovább bírni. Mentő ötletem támad; kissé oldalra fordulunk, szinte összeér a hátunk, hogy ne lássuk egymás kínját. Igen ám, de egyszer csak észreveszem, Zsókát ennek ellenére is rázza a nevetés. A látványtól magam sem vagyok képes uralni a helyzetet, s befogott orral próbálom visszatartani a mindenáron kibuggyanni készülő röhögést. Egy ideig sikerül, de újabb praktikát vagyok kénytelen bevetni: elkezdem erősen harapni az ajkamat, hogy a fájdalom írja felül e lehetetlen állapotot. Ez átmenetileg hat, ám, amikor karba tett kézzel, bőrdzsekiben feszítő fotós kollégámtól, a Somogyjádón élő Kovács Tibortól diszkréten megkérdem, miért nem segített a főnök talpra állításában, újra erőt vesz rajtam a már fizikai fájdalmat jelentő, velőt rázó nevetés. Merthogy hideg tekintettel így válaszol:

– Mondtam neki, látod-látod, Imre, milyen gyengék ezek a székek...

A rendezvényt valahogy túléljük, az államelnököt – aki felavatatta a Remény Patikát és meglátogatta az állami gondoskodásban élő gyerekek otthonházát –, megajándékozták Illyés Gyula *Az éden elvesztése* című oratóriumának szövegkönyvével, hogy ne feledkezzen el e napról, s a településről, ahonnan Stamler Imre iskolaigazgató ötlete nyomán a felkérés érkezett a mű megírására. Az 1967. február 19-én tartott díszbemutatóra egyébként maga a költő is megérkezett feleségével, Flóra asszonnyal és lányukkal, Ikával. Azóta csaknem harminc év telt el, s a művet az egykori irodalmi színpados szereplőkkel is előadták a lelkes jádiak.

Egy országos napilap másnapi tudósításában nemcsak a köztársasági elnök somogyjádi látogatásának kapcsán elhangzottak jelentek meg, hanem az is: a helyi lap főszerkesztője, egy „medveszerű szaktárs” alatt összetörött a szék.

Családi-baráti körben én is megosztottam, milyen élményben volt részem Jádon. Nem a káröröm sugallta részletes beszámolómat, csak a lehetetlen helyzet, amelyben később nekem is volt részem, többször is. Először az udvaron, a meggyfa alatt tört össze alattam a szék, másodszer kisebbik fiam pécsi lakásának erkélyén, harmadszer pedig a Kaposvári Egyházmegye ifjúsági találkozóján a segedi plébániatemplom mellékoltáránál. Éppen akkor omlott össze nagy robajjal, amikor bejelentették Balás Béla megyéspüspök érkezését. Minden arc rám szegeződött, ám a főiskola egykori, időközben megtért párttitkára odaugrott hozzám, hogy felsegítsen...

Hiába, a székek nem tartanak örökké. Senkié. Alattunk is bárhol bármikor összetörhetnek. Csak a történetek dacolnak az idővel.

Műfogsor teáscsészében

Már a Latinca művelődési központ népművelőjeként is olykor-olykor beküldtem írásaimat a Jávori Béla főszerkesztésével megjelenő *Somogyi Néplap*ba, s rendre meg is jelentek rövid tudósításaim, miniportréim. E „külsős” múlt adott lehetőséget arra, hogy később, Troszt Tibor főszerkesztése idején, 1990 februárjában, igent

mondják a felkínált főállásra a Nagy Lajos Géza vezette belpolitikai rovatban. Aztán amikor véget ért Troszt tiszavirágú főszerkesztése, s egy huszárvágással a főszerkesztő-helyettesből főszerkesztővé lett dr. Kercza Imre jegyezte a nevében megújult *Somogyi Hírlapot*, úgy rendelkezett: „a Lőrincznek jobb helye lesz a Horányi Barna mellett a kulturális rovatban, mert olyan szép, mosolygós portrékat tud írni”.

Apolitikus lévén, felettébb örültem e döntésnek, ám annak már kevésbé, hogy olykor-olykor úgy nézett ki a kéziratom, mint a mákos tészta. Kurucz Ferencnek, a Táncsics Gimnázium egykori magyar-latin szakos tanárának, a megyei napilap akkori olvasószerkesztőjének ugyanis az volt a feladata, hogy „gondozza” a leadott szöveget. Ő meg általában úgy gondolta, a kézirat-javításba belefér jelentős húzás is, mivel a rövidítésnek – vitathatatlan –, mindig örült a főszerkesztő. A nagy tudású, láncdohányos tanárember – aki latinból is fordított rövid verseket – képes volt arra, hogy egymás után akár háromszor is átjavítsa-átírja a már önmaga által kijavított, s Marika, Aranka, „hosszú” Margit vagy Magdi által újra meg újra lekopogtatott gépiratot, ám ezt nemcsak mások szellemi termékével tette, hanem a maga által írt rövid tudósításokkal is. Nem zavarta, hogy a szerzőkön túl a gépíróknak is bosszúságot okoz a véget nem érő javítás; munkavégeztével, szenvedélyes horgászként, úgylis kedvenc tavához vette az irányt...

Siheder zsurnalisztaként – amikor a Fő utcai kirakatok pluralizmusáról épp-úgy értekeztem, mint arról, hogy a donneri pékséget elöntötte a víz – anyagfelvételekor meg is harapott a pék kutyája –, meg arról, hogy az ifjak az éj leple alatt belemeltek a szökőkútba egy padot, s mennyi ronda macska kóborol a megyei kórház udvarán – egyszer megszomjaztam. Kődös, melaszszagú reggelen léptem be a redakció ajtaján, s „Kismargit”, a madártestű, mindig mosolygós, kortalan főszerkesztői titkárnő fogadott. Érezvén az átható teaillatot, és ezt tudtára adván, meghívott egy forró Earl Gray teára. Gyakorlott mozdulattal töltötte ki az életmentő italt. Igen ám, de apró, szinte feketének való csészébe csorgott a nedű, én pedig öblös, jó nagy findzsára vágytam, és ezt meg is jegyeztem:

– Ez inkább kávéhoz illik... Olyan szegény a szerkesztőség, hogy nem jut nagyobbra?

„Kismargit” miközben megigazította kontyát, hamiskás mosollyal szája szegletében, megszólalt:

– Adnék én neked normális bögrében is, de látod, csak ez az egy van itt a felső polcon – felelte, és felfelé mutatott a falatnyi konyhában lévő mosogatószekrény legmagasabb polcára –, ám az sajnos foglalt...

– Mit jelent az, hogy foglalt? – kérdeztem értetlenkedve, nem leplezve tudatlanságomat.

– Az a Kurucz Ferié, s tudod mit tart benne? A műfogsorát. Nézd csak meg, ebben ázik – mondta, majd pipiskedve felnyúlt a teáscsészéért.

Valóban ott vicsorgott velem szemben az olvasószerkesztői pótfogsor, és azt is megtudtam, „Kismargit” úgy jött rá, hogy a konyhai polc a titkos tárolóhely, hogy egyszer, majd szörnyet halván a nagy ijedtségtől, magára borította a bögre tartalmát.

Valamelyik főszerkesztőhöz – hiszen sokat kiszolgált – egyszer egy illusztris vendég érkezett, és szükség lett volna még egy teácsészére. A főtítkárnó nagy sebbel-lobbal berontott a konyhába, és gyanútlanul magára rántotta a diszkrét nyomott mintával díszített, fogsoros bögrét. Mindenre számított, de arra nem, hogy nyakon önti önmagát, és a riadalomtól majdnem szétaposta kollégája földön heverő műfogsorát.

E csészéből, még ha a kapottnál jóval nagyobb is volt, valahogy nem akartam inni. Inkább többször teletöltettem a nálam lévő kisebbet. Évtizedek múltán is gyakran eszembe jut e harminc év előtti történet, melynek szereplői közül már csak „Kismargit”, „hosszú” Margit és Marika él.

Legutóbb Kercza doktort temettük el szülőfalujának sírkertjében, Kókkúton; sírja fölül nagy szárnycsattogás közepette röppentek fel, s indultak vissza lakhelyükre kedvenc postagalambjai. Az egykori főszerkesztő néhai munkatársai után sietett az égi szerkesztőségbe, ahol nincs szükség sem tollra, sem kézíratra. És a műfogsornak sem kell már áznia a teácsészében.

Serpák az öreg hegymászók mellett

Könyvtárt igazgatott az Iparművészeti Egyetemen, műsort szerkesztett és vezetett a televízióban, forgatókönyvet és novellákat írt, s Rómában médiapasztorációt tanult. Zöldy Pál, a háromgyerekes, nagy bajuszu „literális ember” egy idő után megijedt az öregedéstől. Elkezdett félni a haláltól, ám lázadás helyett arra vállalkozott, hogy alkonyodó életek mellé szegődjön. Székesfehérváron papi otthont vezetett, majd a budapesti Szent Lujza Szeretetotthon igazgatója lett, aztán Balás Béla megyéspüspök megkereste, s arra kérte, legyen az újonnan épülő zselickislaki Zselic Katolikus Szeretetotthon vezetője. Több eseményen találkoztunk somogyi léte kezdetén, aztán amikor – némi kislaki tapasztalattal tarsolyában – leültünk egy hosszabb beszélgetésre, azzal hozakodtam elő: gondolom, egyházi intézmény révén, feltétel volt, hogy hívó, vallásgyakorló alkalmazottak dolgozzanak itt...

– Ez egyáltalán nem volt szempont – zökkentett ki a prekonceptiók világából. – Egy becsületes pogányt többre tartok, mint egy hazudós keresztényt. Nem rendelhetem el, hogy munkaidőben részt vegyenek a szentmisén, aztán meg azt mondják: „Ne haragudj, Pali, mise miatt nem készült el az ebéd.” Nem kell, hogy elmeneküljenek a Jóistenhez, miközben vár rájuk ezernyi feladat. Én megjártam már a keresztényekkel. Egyszer egy jó szobafestőt kerestem. Ismerőseim rögtön ajánlottak egy katolikus piktort. No, jöjjön, adtam meg magam. Ki is festettük vele a lakást, ám két hónap múlva minden elkezdett mállani, pörögni. Azóta keresztény mesterrel nem dolgoztatok, csak pogánnyal.

S hogy milyen a csapata a Zselicben? Büszkén jegyezte meg: szakmáját kiválóan ismerő és gyakorló személyekből áll. A közhiedelemmel ellentétben ugyanis nem az a cél, hogy a lakókhöz beüljenek beszélgetni, hanem az, hogy időben adják be nekik, és ne keverjék össze a gyógyszert, igazítsák meg a lepedőjüket, s indokolatla-

nul ne legyen „lelki programjuk” az ellátottakkal. Ők „serpák” az öreg hegymászók mellett; rohanniuk kell az oxigénpalackkal, nem pedig gyászolni egy hullát...

Pali elárulta: sokáig félt a haláltól, aztán szembe ment vele, amikor papi, majd szerzetesnői öregotthon vezetésére vállalkozott, mivel rádöbbedt: hamar utoléri őt is az időskor, így aztán – ahogy fogalmazott – elővette és maga alá rakta a pillanat gördeszkáját. Amikor arra utalok, nem hazudtolja meg lírikus énjét, nyomban visszakerdez:

– Miért tenném?! Magam sem szeretnék családtagjaimra maradni magatehetetlenül. Arra kérem az Istent, hogy egyszer majd a hozzám forduló nővér ne arról gyözködjön már sokadszorra, hogy kínjaim ellenére nekem még maradnom kell e földön, hanem bátran mondja azt, amit én is a székesfehérvári otthonban lévő idős Lajos bácsinak, amikor már érzékeltem, túl nehéz neki a lét: „Lajos bácsi, maga olyan szép életet élt, békében megöregedett, most már pihenjen, mert megérdemli!” Az atyát reggelre magához ölelte a Teremtő, az igazgatóban pedig végtelen szabadság lett úrrá.

Ezt kívánja mindenkinek.

A főmérnök fénylő napja

A székesegyház főhajójában ravatalozták fel a nyugalmazott főmérnököt, aki sokat tett városáért. Urnája körül sárga kálák díszlenek, melyek szinte körülölelik a hamvait rejtő edényt. A másfél méteres emelvényről – művésztanár leánya találékonyságát dicsérve –, arany tüll omlik alá, a földön apró fények fokozzák a látványt. A két szösi lányunoka nagy szívet formázva helyezte el szeretetük méces-arszenálját.

Az elhunyt lelki üdvéért rendelt gyászmisére érkezők folyamatosan foglalják el helyüket. Jó látni, hogy telik az isteni hajlék. Megszólal a csengő, s az apátplébános az asszisztenciával megkezdi a szentmisét. Szomorú-szép népének is felcsendülnek, a kántor visszafogottan játszik. Úgy, ahogy a szertartás méltóságához illik. Nem pedig harsányan, mint némely falusi Istenháza botcsinálta kántora teszi az orgona mellett, és eszement hangon kiabálja: „Jertek érte, égi szentek, / szent angyalok, érte jertek! / Körötökbe fogadjátok, / Űristennek ajánljátok!”

Az apátplébános közönyös tekintettel vezeti a misét – Istenem, tevékeny élete során vajon hány százszor, hány ezerszer búcsúztatta híveit, s nem híveit –, ezért aztán tartania kell magát, érzékenyülésnek nincs helye az oltárnál. Meg különben is: egy átlagos katolikus szertartáson nem szokás ismertetni a halott életútját. Hallgatom megnyugtató szavait, az örök élet reményébe vetett hitről szóló elmélkedését, s közben megelevenedik e jószágos férj, apa, nagypapa alakja, aki csöndes mosolyával teremtett békét maga körül. Az óvodai ünnepségeken is, ahova feleségével, lányával, vejével érkezett oly elegánsan; tanúi akartak lenni a két tündérunoka versmondásának, énekének.

Miközben régmúlt és közelmúlt paroláz gondolataim mélyén, tekintetem rá-rávetődik a mécsesekre, melyek közelében egyetlen sírcsokor díszlik, A helyi Fidesz-szervezet képviselője illesztette az emelvény tövéhez. Több virág, s koszorú azért nincs, mert a gyászoló család erre kérte a misére érkezőket. Fel-felcsendül a hangszerek – javításra már igencsak megérett – királynője, zajlik a szertartás a maga rendjében, amikor azzal szembesülök: a mécseslángok már-már nyaldossák a díszletként használt aranytüllt. Az apró fénycsodák ugyanis olyan sűrűn lettek elhelyezve egymás mellett, hogy a légáramlat a szomszédmécsesek felolvadt viaszára is átvitte a tüzet. Belefeledkezve a mély gyászba, az emlékcsalogató búcsúszavakba, a család nyilván nem vette észre, hogy a tüll megpörkölődött, és az ódon falak közt járó légáramlatnak köszönhetően a tűz tovább követelőzik, s egyre feljebb és feljebb kergetőzve követel helyet magának.

Be akarja kebelezeni a ravatalt...

Mivel az előttem ülők közül nem mozdul senki, ösztönösen kiugrok a padból – nehogy még egyszer elégjen nagypapa, s botrányba fulladjon a szertartás, netán tűzoltóknak kelljen beavatkozniuk. Felkapom az óriás filodendron levélre flamingókból kötött, míves csokrot, és azzal próbálom megszelídíteni a tüzet.

Némi csapkodás után sikerrel járok. A talán kissé teátrálisra sikerült magánszámom után hetyke büszkeséggel helyemre iparkodom, és azt gondolom, ezt már nem lehet überelni, amikor az egyik oszlop mögül előugró sekrestyés – érzékelvén a vészhelyzetet –, kikapja a Szent Antal-szobornál lévő vázából a virágokat, és a benne lévő, kissé poshadt vizet nagy lendülettel ráönti az alumínium mécsesekre. Igen ám, de ettől viaszuk újra egybefolyik, és ha nem is az örök világosság köszönt ránk, de ismét nagy fényesség lesz a ravatal körül.

A feltornyozott hajú sekrestyésasszony sietve jön. További vizeket lötytyint a tűzre az egyre távolabbi vázából. Tettét egy idő után siker koronázza, hát elsiet. Csak a füst marad utána. Meg a mécsesekből szétfröccsent viaszolt a futószőnyegen.

De ennél ő pedánsabb. Hogy mentse, ami menthető, behoz egy ócska fémvödöröt, célszerszámot hoz, akkurátusan kaparja a viaszt a szőnyegről.

Szeretnénk végre újra az apátplébánosra figyelni, ám a ráhangolódás nehezen megy. A közben főszereplővé lett, öntudatos sekrestyésasszony tovább kapar, egyre dühödtebben, nem törődve sem Istennel, sem emberrel, sem a szertartással...

A székesegyházból kijövet sokáig fülemben cseng még a halottas ének: „Krisztus, aki hazahívta, / legyen örök, fénylő napja! / Vegye hívek seregébe, / mennyországának örömébe!”

A főmérnök fénylő napja már a gyászmisén felfénylett.